

Kuntaselvitys Palokin koskien ennallistamisesta

Johdanto ja tiivistelmä:

Heinäveden ja Tuusniemen kunnat antoivat 1.6. 2021 alkaen toimeksiannon Hiitolanjoen Voima Oy:lle, yhtiön 5.3.2022 jättämään tarjoukseen perustuen, selvittää Palokin koskien ennallistamista. Selvityshenkilönä toimi yhtiön hallituksen jäsen, maakuntaneuvos Matti Viialainen.

Alkuperäinen tavoiteaikataulu raportin luovuttamiselle oli 31.1.2022 mutta sitä päätettiin jatkaa ensin maaliskuun loppuun ja sitten syksyyn maa- ja metsätalousministeriön ja Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n sekä Pohjois-Karjalan Ely-keskuksen kanssa käytävien keskustelujen takia. Työtä hidasti alkuvaiheessa myös pandemiatilanne. Talvella 2022 sähkömarkkinatilanne muuttui olennaisesti sodan ja pakotteiden seurauksena. Ohjausryhmässä 1.9. raportin julkistamispäiväksi sovittiin 7.10.

Selvitystyön ohjausryhmä on kokoontunut viisi kertaa. Siihen ovat kuuluneet puheenjohtajana ja sihteerinä kunnanjohtaja Maarika Kasonen Heinävedeltä, kunnanjohtaja Timo Kiviluoma Tuusniemeltä, Mervi Hokka ja Anna Vauhkonen Heinävedeltä sekä Heimo Räsänen ja Auvo Hirvonen Tuusniemeltä, Heinäveden tekninen johtaja Jyrki Tiippana, Timo Turunen Pohjois-Karjalan Ely-keskuksesta, Ossi Piironen Palokin kylän sekä Hanna Ollikainen Hiitolanjoen Voima Oy:n edustajana.

Taimenen ja järvilohen tilanne kriittinen

Selvitystyön tueksi on pyydetty asiantuntijalausunnat FT Jorma Piiraiselta sekä DI Jami Aholta. Tapaamisia on järjestetty MMM:n Nousu-ohjelman edustajien sekä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan Ely-keskusten kalatalous- ja vesiviranomaisten ja PKS:n edustajien kanssa. Työn kuluessa selvityshenkilö on ollut yhteydessä TEM:n asettamaan Itä-Suomi valtiosihteerityöryhmään ja vierailut kosken niskalla sekä tekojärvellä ja tavannut Ronttopuistossa paikallisia aktiiveja ja osakaskuntien edustajia. SLL:n edustajaa (Juha Ahola) on kuultu ohjausryhmän kokouksessa.

Selvitystyön taustalla on se tosiseikka, että huolimatta kahdestakin ansiokkaasta selvityksestä (Jarmo Pautamo 2003 ja 2012) itse asiassa, koskien ennallistamisessa tai vaellusyhteyden avaamisessa Juojärven ja Varisveden välille ei ole käytännössä tapahtunut mitään. Näin siitä huolimatta, että hanke on ollut yksi kansallisen kalatiestrategian kärkikohteista jo kymmenen vuoden ajan.

Samaan aikaan äärimmäisen uhanalaisen Saimaan järvilohen ja erittäin uhanalaisen Vuoksen vesistön järvitaimenen tilanne on vain pahentunut. Erityisen vakavan uhan muodostaa vesihome, joka on levinnyt useisiin viljelylaitoksiin, mikä on johtanut emokalakantojen tuhoutumiseen ja istutusmäärien vähentymiseen. Tilanne on molempien kalalajien osalta kriittinen ja vaatii välittömiä toimenpiteitä.

Vesilain kaava ei sovi hinnan määrittelemiseksi

Keskeinen syy siihen, ettei etenemistä ole saatu aikaan, on vuoden 2012 selvityksessä ennallistamiselle (ja myös osittaiselle voimatuotannon jatkolle) yhdessä PKS:n kanssa määritelty

hinalappu. Vesilain mukaisilla korvauseriaatteilla ja PKS:n ilmoittamalla sähkön 7 snt/KWh hinnalla hankkeen kustannusarvioksi tuli 64,25 M€, mihin jatkovalmistelu tyssäsi.

Todellisuudessa toteutunut pörssisähkön keskihinta vuosina 2013–2021 (ns. day ahead) oli 4,4 snt/KWh (Antti Iho). Sillä lähtöhinnalla arvoksi olisi muodostunut noin 38 M€. Oikeasti sähköyhtiöiden välisissä kaupoissa, ja Nousu-ohjelman tukemissa järjestelyissä, ei ole käytetty vesilain mukaista hinnan asetantaa (20xvuosituotanton arvo \times 1,5) vaan ns. markkina- tai käypää hintaa, joka johtaisi em. summaakin tuntuvasti pienempään arvonmääritykseen.

Ajankohtaisena esimerkkinä on Mikkelin kaupungin tekemä päätös antaa Etelä-Savon Energia Oy:lle valtuudet Koskienergia Oy:n osakkeiden myyntiin, jossa 45 %:n omistusosuuden arvoksi yhteisteholtaan noin 36 MW:n laitoksista, joiden vuosituotanto on noin 160 GWh, on lehtitietojen (Länsi-Savo 6.7.) arvioitu noin 30 M€.

Toki ainoa oikea ja toteutuva hinta on se mistä ostaja ja myyjä pääsevät sopuun. Palokin tapauksessa tuotannon arvoa nostaa mahdollisuus käyttää voimalaa osittain ns. säätövoiman tuotantoon, jonka hinta hetkittäin voi nousta hyvinkin korkealle. Toisaalta hintaa arvioitaessa on myös otettava huomioon, että noin neljäsosan vuotta voimala ei ole käytössä, edessä on varsin mittava revisio, turbiinin uusinta ja että voimala voisi olla käytössä vielä useita vuosia ennallistamispäätöksen jälkeenkin. Esimerkiksi Hiitolanjoella myyjä on voinut jatkaa tuotantoa omaan lukuunsa 2-4 vuotta omistajavaihdoksen jälkeen, mikä alensi kauppahintaa.

Esimerkit muualta Pohjois-Karjalasta ja Suomesta rohkaisevat

Juha Sipilän ja Antti Rinteen hallitusohjelmiin sisältyi tuntuva lisärahoitus vaelluskalojen luontaisen elinkierron edistämiseksi. Tuloksia alkoikin syntyä eri puolilla Suomea, kun MMM, kunnat ja aktiiviset kansalaiset ryhtyivät toteuttamaan noususteiden purkamiseen tähänneitä hankkeita.

Rautjärven Hiitolanjoella on jo vapautettu kaksi alinta koskea ja kolmas ja viimeinen pato puretaan syksyllä 2023. Alimman Kangaskosken padon purkamisen seurauksena koekalastuksissa on havaittu erittäin hyviä poikastiheyksiä (200 kpl/aari), mikä rohkaisee toimimaan vastaavalla tavalla myös muualla.

Pielisjoen Laurinvirralla ja Lieksan Saramojoella PKS on itsekin ollut toteuttamassa yhdessä ministeriön ja mm. maakuntaliiton kanssa merkittäviä järvilohen ja taimenen kutumahdollisuuksia parantavia hankkeita. Virtaankoskella Sysmän Tainionvirralla on käynnissä voimalan koneistojen purku. Kuusamossa Kuusinkijoella on myös syntynyt ratkaisu, jolla Koskienergia Oy luopuu voimatuotannosta Myllykoskella. Useita muita hankkeita ja valmiitakin kohteita on eri puolilla Suomea.

Tämä ”ajan henki” ja onnistuneet esimerkit puoltavat etenemistä nyt myös Palokin koskilla, joilla on kiistatta Vuoksen vesistön suurin potentiaali luoda järvitaimenen ja hyvin mahdollisesti myös järvilohen kutualueita. Vesimäärä, keskivirtaama 21m³/s, ja iso kunnostettava poikastuotantoalue, 26- 30 ha, ovat riittäviä varsinkin taimenen elinkierrolle mutta voivat yhdessä muiden Heinäveden koskien kanssa tukea myös järvilohen luontaista lisääntymistä, jolloin saadaan myös viljelyyn vahvempia emokaloja.

Alkuperäinen Kaplan-turbiini tulossa käyttöikänsä päähän

Selvitystyön kuluessa on käynyt ilmi, että nyt on juuri se aikaikkuna, jolloin päätös Palokin koskien tulevaisuudesta on tehtävä. PKS:n on viimeistään noin vuoden kuluessa, syksyyn 2023 mennessä, ratkaistava kysymys jo yli 60 vuotta palvelleen Kaplan -turbiinin uusimisesta. Mikäli useamman miljoonan arvoinen laitosrevisio tehdään, saatetaan menettää mahdollisuus ennallistaa kosket seuraavaksi 60 vuodeksi, ellei pidemmäksikin ajaksi aina 2100-luvun alkuun. Vapaa-ajan asukkaiden pitkäaikaiset vuokrasopimukset yhtiön omistamalla maalla Palokissa ovat myös katkolla, ja yhtiö on alkanut irtisanoa niitä, mikä aiheuttaa huolta. Tämäkin puoltaa sitä, että ratkaisu alueen tulevaisuudesta tehtäisiin lähiaikoina.

Nousu-ohjelmassa on vielä jonkin verran rahoitusmahdollisuuksia teknistaloudellisiin selvityshankkeisiin, jotka voitaisiin käynnistää tällä hallituskaudella. Vaikka Palokki kuuluu ns. pienvesivoimaloiden kategoriaan ja sillä on huoltovarmuudessa lähinnä vain vähäistä alueellista merkitystä, on kyseessä sen verran iso ratkaisu, että siitä olisi syytä sopia seuraavassa hallitusohjelmassa ja siksi keskustella aiheesta myös 2023 kevään eduskuntavaaleissa.

Itä-Suomi tarvitsee erityistoimia

Venäjän viennin ja turismin hiipuminen heikentää tuntuvasti koko Itä-Suomen kehitysnäkymiä. Jotta alue ja sen yritykset ja ihmiset eivät jäisi jälkeen muusta Suomesta ja etteivät itärajan maakunnat alkaisi yhä enemmän jopa autioitua, tarvitaan uutta toivoa, elämänuskoa ja elinvoimaa vahvistavia hankkeita.

Neljän maakunnan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan alueille heijastuva ympäristöteko, Palokin koskien ennallistaminen, olisi sellainen vetovoimatekijä myös luonto- ja kalastusmatkailuun, josta kaikki neljä maakuntaa hyötyisivät ja josta Ruotsin isot järvet ovat hyvänä esimerkkinä.

Valamon ja Lintulan luostareiden läheisyydessä, lähellä Heinäveden reitin kansallismaisemaa, virtaavat kahdeksan vapaata koskea toisivat paljon lisää kävijöitä sekä muualta Suomesta että kauempaakin maailmalta. Suurin hyöty ainutlaatuisesta koskikohteesta koituisi Heinäveden ja Tuusniemen sekä koko Pohjois-Karjalan alueelle mutta taimen- ja järvilohikantojen vahvistuminen hyödyttäisi koko laajaa Vuoksen vesistöä. Siksi Palokki soveltuu hyvin yhdeksi niistä toimenpiteistä, joilla valtiovalta pyrkii helpottamaan Itä-Suomen tukalaa asemaa.

Samalla valtiovalta voi kantaa huolta luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta myös teoissa ja toteuttaa EU:n vesipuitedirektiivin vaatimaa vaellusesteiden poistamista sekä uuden kansallisen kalastuslain tarkoitusta ja määräyksiä, joissa lähtökohtana on kalojen luontaisen elinkierron turvaaminen.

Sähkön ennätys hinnat tilapäinen häiriötila

Mutta onko viisasta luopua edullisesta, päästöttömästä, kotimaisesta ja vielä maakunnallisessa omistuksessa olevasta vesivoimalasta nyt, kun sähkön hinta on ennätyskorkealla ja talveksi povataan jopa sähkökatkoksia?

Vastaus tähän ymmärrettävään huoleen ja kysymykseen on, että ei tietenkään olisi järkevää luopua Palokin sähköstä juuri nyt.

Mutta ei luovuttaisikaan, vaikka ennallistamispäätös 2023 tehtäisiin, sillä hankkeen suunnittelu ja luvitus sekä toteutus vaatii vuosia, arviolta 4- 6 vuotta, jonka aikana tuotanto jatkuu ennallaan ja yhtiö voi nauttia ennätystuotoista niin kauan kuin sähkömarkkinoiden täysin poikkeuksellinen häiriötila jatkuu ja Kaplan pyörii.

Olkiluoto 3 ja erityisesti monikertaistuva tuulivoiman tuotanto takaa sen, että Suomi on täysin omavarainen jo 2025- 2027 mennessä, jolloin vasta Palokin noin 7 MW:n teho poistuisi tuotannosta. Nykyinen häiriötila ei jatku niin pitkään ja siksi sodan ja pakotteiden luoma poikkeustilanne ei ole riittävä argumentti luopua Palokin koskien ennallistamisesta.

Mutta sen sijaan on välttämätöntä huolehtia siitä, että lohikalojen ja luonnon monimuotoisuuden vaatima ja Itä-Suomen elinvoimaa tukeva ratkaisu tehdään niin, ettei se heikennä PKS:n asemaa ja sen kuntaomistajien saamia osinko- ja verotuottoja. Eli kompensaaion joko rahana tai vastaavana vesivoimana tulee olla PKS:lle ja sen omistajille riittävä ja hyväksyttävä.

Aikoinaan 1950- ja 1960-luvun vaihteessa koskivoimasta paikallisille maksetut kertakorvaukset olivat nykyrahassa hieman yli 5000 €. Voimala oli epäilemättä tarpeen koko Suomelle tärkeän Outokummun kaivoksen menestykselle. Kaivos suljettiin jo 1985 ja senkin jälkeen uudet omistajat IVO, Fortum ja nykyään PKS ovat saaneet siitä monituhattokertaisesti enemmän mitä aikoinaan Outokumpu maksoi. Sanonta, että vesivoimalaitoksen omistaminen tarkoittaa ”lupaa painaa rahaa”, pitää paikkansa myös Palokin suhteen.

Outokummun suuruuden luoja halusi säilyttää vapaan Palokin

On ymmärrettävää ja hyväksyttäväkin, että toisenlaisella tilanteella tehdään toisenlaisia päätöksiä. Outokummun pitkäaikainen pääjohtaja, vuorineuvos Eero Mäkinen, usein nähty vieras yhtiön kalamajalla Patoonkoskilla, halusi aikanaan säilyttää kosket vapaina. Hän menehtyi ollessaan myös kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri 1953.

Seuraaja Petri Brykin aikana hanke katsottiin tarpeelliseksi ja se etenikin todella rivakasti sekä lupa- että rakentamiskierroksessa. Asiakirjoissa ei ole viitteitä kalakantoihin tai ympäristövaikutuksiin liittyvistä vaikutusarvioista ja laajoista kuulemiskierroksista. Juojärven pinnan vaihteluun, uittoon ja korvaaviin kalaistuksiin liittyviä velvoitteita yhtiölle kyllä asetettiin mutta pääasiassa, voimalaa ja sen vaatimaa koskien patoamista, ei valituksissakaan kyseenalaistettu.

Nyt on toisenlainen aika ja siksi syytä tehdä toisenlaisia päätöksiä.

Selvitystyön ehdoton johtopäätös on, että nykytilanne, totaalinen nousuete Juojärven reitillä Juojärven ja Varisveden välillä, ei voi eikä saa enää jatkua. Kalatalousviranomaisen (POSELY) on muuttuneiden olosuhteiden (lohikalakantojen tila, vesihome, vesipuidedirektiivi, uusi kalastuslaki) takia haettava Itä-Suomen Aluehallintovirastolta päätöstä asettaa toiminnanharjoittajalle (PKS) velvoite poistaa vaelluseste ja rakentaa toimiva kalatie Palokkiin ja osoittaa sen toimivuus.

Kolmesta vaihtoehdosta valittava Paras

Jo Pautamon selvityksessä 2012 tuli esiin kolme perusvaihtoehtoa: Ensimmäisenä koskien ennallistaminen purkamalla Nälönvirran pato ja voimatuotannon lopettaminen, toisena veden jakaminen koskien ja voimalan kesken rakentamalla uusi täyttökanava suoraan Juojärvestä ja kolmantena luonnonmukaisen kalatien rakentaminen, jonka sijainnille esitettiin useampia vaihtoehtoja.

Selvityksessä näitä vaihtoehtoja on tarkasteltu nimikkeillä Paras, Hybridi ja Minimi. Selvityshenkilö asettaa etusijalle ykkösvaihtoehdon, koska se on paras sekä kalojen että matkailun ja luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön kannalta. Vapaa Palokki on myös alueen imagon kannalta ja viestinnällisesti selkein vaihtoehto, joka ei edellytä mittavia uusia maansiirtotöitä. Lohikalojen luontaisen elinkierron kannalta ratkaisevaa on, kuinka monta kuutiota vettä virtaa sekunnissa ja montako hehtaaria poikastuotantoaluetta voidaan kunnostaa. Vapaat kosket tarjoavat parhaiten molemmat.

Koska Palokin vesimäärä valtaosan vuotta on varsin suuri, katsoo selvityshenkilö, että varsinkin taimenen mutta myös järvilohen kannalta voidaan harkita myös Hybridiä kompromissina sillä reunaehdolla, että koskissa on myös talviaikaan aina vähintään 5 m³/s vettä. Tästä vaihtoehdosta selvitykseen sisältyy yksityiskohtainen DI Jami Ahon laatima suunnitelma ja laskelma.

Kolmatta vaihtoehtoa, Minimiä, selvityshenkilö ei kannata ennen muuta siksi, ettei se tarjoa lainkaan ratkaisua järvilohen vakavaan tilanteeseen ja myös siksi, etteivät kokemukset erillisistä kalateistä ole rohkaisevia varsinkaan silloin, kun pääosa vedestä, houkutusvirtaama, tulee edelleen voimalasta, johon kalat kuitenkin hakeutuvat kauempana olevan kalatien suun sijasta. Uuteen paikkaan rakennettava kalatie ei myöskään juurikaan toisi alueelle matkailuhyötyjä. Mutta toki vaihtoehto olisi tietty parannus nykytilaan ja tukisi vesipuitedirektiivin vähimmäistavoitetta vaellusyhteyden palauttamisesta.

Neuvotteluratkaisu valtiovallan johdolla

Selvitystyön aikana on käynyt ilmi, että PKS on jo omalta osaltaan valmistellut asiaa monipuolisesti ja teettänyt oman konsulttiselvityksensä sen päätöksenteon pohjaksi, joka yhtiöllä on edessään nykyisen turbiinin saavuttaessa elinkaarensa pään. Suunnitelmat ovat liikesalaisuuden piirissä, eikä niitä ole siksi ollut mahdollista arvioida. Sähkönhinnan viimeaikainen kehitys ja yhtiön strategia tuottaa itse sähköä puoltanevat voimatuotannon jatkamista ja sellaisen ratkaisun hakemista kalatien rakentamiseen, johon myös yhteiskunta osallistuu (vrt. Laurinvirta)

Selvityshenkilön ehdotus on, että yhtiölle asetettavan kalatievelvoitteen perusteella ja siksi myös sen omalla kustannuksellaan rakentaman luonnonmukaisen kalatien, jonka toimivuudesta on useamman vuoden tarkkailun avulla olisi varmistuttava, sijasta valtion (MMM,TEM,YM) on kuitenkin ennen velvoitteen asettamista tarjottava PKS:lle **neuvotteluratkaisua**, jolla vapautetaan kaikki Palokin kahdeksan koskea ja ne ennallistetaan sekä kunnostetaan optimaaliseksi poikastuotantoalueeksi tavoitteena 30 ha alue riittävällä ympärivuotisella (5-15 m³/s) vesimäärällä, joka mahdollistaa myös järvilohen kutemisen.

Mikäli yhtiö on halukas jatkamaan tuotantoa nykyistä selvästi pienemmällä vesimäärällä, kyseeseen voi tulla myös ns. hybridiratkaisu, jossa Juojärvestä laskeva vesi jaetaan vapaiden koskien ja voimalan kesken kalojen lisääntymisedellytykset varmistavassa suhteessa (2/3 kaloille, 1/3 voimalalle).

Selvityshenkilö ehdottaa, että valtio korvaa PKS:lle menetettävän vesimäärän joko vastaavana tehona ja tuotantona muualla (7-8 MW, 30 000 GWh) tai suorittaa rahana kertakorvauksen, jonka määräytymisessä käytetään toteutuneita markkinaosapuolten ja/tai Nousu-ohjelmasta tuettujen kauppojen viitearvoja, riippumatonta arvonmääritystä ja huomioidaan vesilain säätöä koskeva kohta.

Selvityshenkilön arvio on, että näin muotoutuva, veronmaksajien kannalta perusteltu hintahaarukka voisi olla 18-25 M€, jos kyse on koko vesimäärästä ja vastaavasti vähemmän, jos kyse olisi hybridiratkaisusta. Mikkelin valtuuston 29.8. päätöksen jälkeen kannattaisi tutkia Koskienergian 29 vesivoimalan tarjoamia mahdollisuuksia riittävän kompensaation löytämiseen PKS:lle. Myös valtionyhtiöt, Fortum Oyj ja Kemijoki Oy omistavat merkittävästi vesivoimaa, myös Pohjois-Karjalassa.

Selvityshenkilön ehdotus on, että koskien ennallistamisen varmistuessa, Saimaan alueen kaupungit ja kunnat, halukkaat yritykset ja yksityishenkilötkin perustavat yleishyödyllisen Vapaa Palokki-osakeyhtiön, jonka peruspääomaksi sijoitetaan 2 M€. Tällä rahalla hankitaan koskien maa-alue, noin 450 ha, joka kaavoitetaan pääosin yleiseen virkistyskäyttöön ja aloitetaan ennallistamisen suunnittelu ja uuden vesiluvan hakemisen valmistelu sekä ennallistamis- ja kunnostustoimien vaatiman rahoituksen (4-5 M€) hankinta. Hankkeella tulee olla päätoiminen, kokenut ja ammattitaitoinen projektijohto.

Suunnittelun lähtökohdaksi otetaan, että Juojärven säännöstelyn vaihteluväli (65 cm) ei muuttuisi, mikä varmistetaan Ylä-Kallioisen niskalle rakennettavalla pohjakynnyksellä ja että vesiliikenne Taivalahden kanavassa voi jatkua entiseen tapaan sekä se, että kiinteistöjen omistajille mahdollisesti aiheutuvat haitat korvataan ja nykyisiä vuokrasopimuksia jatketaan.

Valtiosihteeriöryhmän esitys jatkotyön pohjaksi

Maan hallituksen budjettiriihen yhteydessä 1.9. julkistettiin itäisen Suomen elinvoiman vahvistamista tarkastelleen valtiosihteeriöryhmän esitykset. Niissä on esillä matkailun ja erityisesti luontomatkailun ja retkeilyalueiden sekä kalastuksen kehittäminen Itä-Suomessa. Yhtenä konkreettisenä toimenä ”selvitetään Palokissa tehtävien kalataloustoimien ratkaisuja ja hankevaihtoehtojen edistämismahdollisuuksia. Selvitystyö voidaan rahoittaa Nousu-ohjelmasta.”

Tämä on tärkeä linjaus valtiovallan puolelta ja tarkoittaa, että tämän kuntaselvityksen jälkeen voidaan edetä valtion (MMM) johdolla konkreettisten vaihtoehtojen ja niiden teknisten ja taloudellisten edellytysten selvittämiseen vielä tällä hallituskaudella. P-Karjalan Ely-keskuksen kutsumassa tapaamisessa 12.9. tuore linjaus on pohdittavana myös PKS:n kanssa.

Uusi aika- Vapaa Palokki

Palokin kosket virtasivat vuosituhansia vapaina. Jo kivikauden ihmiset asettuivat niiden rannoille. Kalastuksen ohella 1700-luvulta alkaen siellä on harjoitettu kaskiviljelyä ja hyödynnetty koskivoimaa sekä myllyissä ja sahoilla. Ja vuodesta 1961 lähtien Palokki on tuottanut sähköä.

Outokummun kaivoksen ja voimayhtiöiden kannalta hyödyllinen mutta Vuoksen vesistön lohikalojen, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön kannalta sangen haitallinen yli 60 vuoden ajanjakso on nyt tullut taitekohtaansa, jossa on valittava uusi suunta: Vapaa Palokki.

Sitä tahtoi aikanaan myös Outokummun suuruuden luoja, vuorineuvos Eero Mäkinen.

Viime kädessä kyseessä on arvovalinta ja poliittinen kokonaisharkinta. Tuore hallitustason linjaus on rohkaiseva. Se kannustaa jatkamaan työtä historiallisen ja ainutlaatuisen luontokohteen ennallistamiseksi koko Vuoksen vesistön lohikalakantojen pelastamiseksi sekä Heinäveden ja Tuusniemen kuntien, Pohjois-Karjalan ja koko itäisen Suomen yhteiseksi hyväksi.